

19è CICLE DE SORTIDES DE CONÈIXER EL PLA DE L'ESTANY BANYOLES

3a sortida – diumenge, 12 de desembre de 2021

Centre d'Estudis Comarcals i Centre Excursionista de Banyoles

ANADA A BIERT, A CAVALL DE BANYOLES I GIRONA LA PROTOINDÚSTRIA DE LA FRED I ALTRES ACTIVITATS DESAPAREGUDES

MUNTANYES DE ROCACORBA

Captura i servei de l'aigua a Ca n'Eres, activitats molineres i bosquetanes, Pou de Glaç de Can Mitjà, ús farratger de les plantes (Aulina de Can Colomer).

Per mà de l'Ernest Costa i Savoia.

Fa una setantena d'anys les trementinaires venien trementina, oli de ginebre, plantes de remei i altres productes tant a la gent del pla com a la de les muntanyes, fossin fàcilment accessibles com les de Rocacorba o enrevessades com les de l'entorn del Puig de Bassegoda. Pagesies i llogarrets habitats s'escampaven arreu. Hi vivien possibles compradors, ve-t'ho-aquí. Però només vint o trenta anys després, les poquíssimes dones alt-urgellenques de les contrades de la Vansa que encara es dedicaven a aquella professió i que continuaven anant a peu, ja no es movien gaire o gens de les valls. En amunt no hi quedava ànima vivent. En paral·lel les feixes, els camps i els horts es van ermar i emboscar. Les fonts van estroncar-se. Nombroses pagesies, moltes d'elles cases de pena, es van esventrar i van caure. A hores d'ara, engolides per una vegetació abassegadora i sostretes a la nostra vista, costa d'imaginar que havien existit i que els seus pobladors conformaven un territori animat. Els vells recorden que la parròquia de Sant Martí de Biert centrava una unitat de cap a vint-i-cinc cases i que, a estudi, que es feia a la Rectoria, hi anaven una quarantena de mainades. En haver entrat en l'època de despoblament massiu, la majoria de camins van aperduar-se i desaparèixer. Rocacorba quedava més i més incomunicada i remota. Abans, quan es travessava per tots els indrets i a la plana no hi havia autopistes ni trens de gran velocitat, els espais muntanyencs no eren tan aïllats com podria semblar.

Sense les persones que permanentment habitaven les muntanyes i les que només hi passaven, era el cas de les trementinaires, o sense les que hi feien estades temporals, les activitats que s'hi desenvolupaven també es van aclucar. De l'antiga indústria de la fred,

amb prou feines en queda un record imprecís. D'aquí que us proposi anar al Pou de Glaç de Can Mitjà, enfondit entre el rec de Can Mitjà i la galta dreta de Revardit, i estirar alguns fils. D'aquests pous, més els de neu i els seus parents pobres les congestes, als Països Catalans n'havíem tingut molts i molts en actiu. Dir que constituïen un estol de set-centes construccions no és cap disbarat. Quan deu dècades enrere encara n'hi havia algunes funcionant, es perpetuava el coneixement de les activitats que els eren pròpies. Ara, quan trobar alguna persona que hi hagués treballat seria buscar una agulla en un paller, hem de refiar-nos de què diuen els arxius. Sortosament aquests s'expliquen amb generositat: com que el glaç i la neu movien quantitats importants de cèntims van generar nombrosos documents.

Malgrat no ser tan allunyades en el temps, altres feines de les àrees muntanyenques i boscoses s'han oblidat tant o més. Si preguntem què feien els traginers, els carboners o els moliners és fàcil que obtinguem

algunes respostes més o menys acceptables. Però si preguntem per picadors, llevaires, escorxadors, rodellers, bruquetaires o rusclaires poquíssimes persones de mitjana edat en avall sabran què dir-nos. També, entre tots i durant l'anada a Biert, en parlarem per mirar de refer una oralitat molt compromesa. I amb ella potser tornarem a tenir a flor de llavi paraules i expressions que s'havien amagat als racons de la memòria. No hi ha dubte que quan una activitat arriba a l'obsolescència, emmudeixen les paraules que hi anaven de bracet. Res a dir-hi, tret de la nostàlgia que pugui comportar.

Sí que dol constatar com la degradació del vocabulari ha arribat als mateixos muntanyencs. Fa poc, en aquests territoris del peu de Rocacorba, escoltava com *vaguada* guanyava la partida a fondalada, au a ocell, i no es discernia entre gel i glaç. Poques setmanes abans, una salutació meva de "bon dia, que bé que esteu al sol!", fou resposta amb un rosari de mots castellans dits embarbussadament com només podia fer-ho algú que desconegués completament la llengua

amb què volia expressar-se. "Com que tothom la parla, jo també ho faig" va ser la justificació. Ja no és allò tan decebedor de prosseguir en castellà quan algú se'ns adreça en aquesta o una altra llengua. És fer un pas més en negatiu: és curar-se en salut. Amb aquests capteniments se sentència una llengua que podríem salvar perfectament.